

Historia

Texthäfte till delprov B

Årskurs

6

Vikingatiden

1

Den här bilden visar vad som fanns i en grav från 900-talet.

Graven hittades i staden Birka och innehöll skelettet efter en flicka. Hon var mellan 7 och 9 år då hon dog.

På bilden syns också ett guldmynt och några pärlor som låg i graven.

2

Den här bilden visar plastleksaker som tillverkades 2003.

På bilden kan man se ett fartyg och flera figurer.

Där finns också olika redskap som hör till figurerna och skeppet.

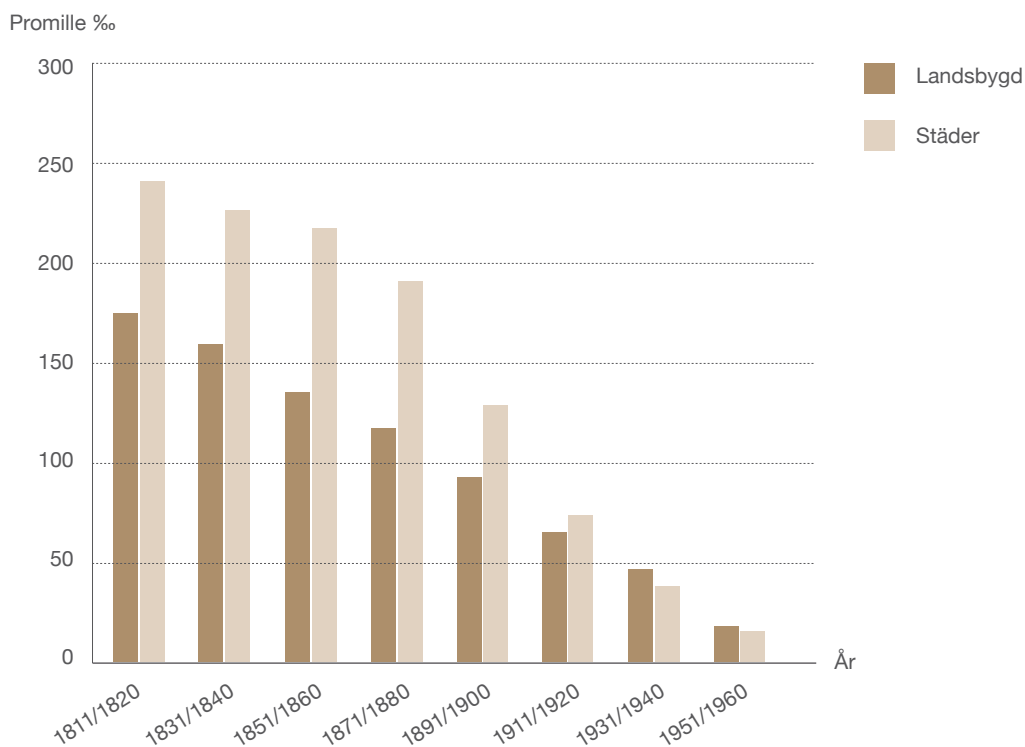
Historiskt diagram: dödligheten bland nyfödda barn i Sverige 1811-1960

I diagrammet på den här sidan kan du se hur dödligheten bland barn som dog innan de fyllt ett år utvecklades i Sverige från 1811 till 1960.

Siffrorna är skrivna i promille (‰). Det betyder tusendelar. Diagrammets staplar visar hur stor andel av 1 000 nyfödda barn som i genomsnitt dog före ett års ålder. Varje stapel visar genomsnittet för en tioårsperiod. De mörka staplarna handlar om dödligheten för nyfödda på landsbygden och de ljusa staplarna handlar om dödligheten för nyfödda i städerna.

Diagrammets uppgifter är hämtade från en statlig myndighet som heter SCB (Statistiska centralbyrån). SCB har fått alla siffror från de arkiv som kyrkorna skötte.

Diagram 1. Andel nyfödda barn som dog under sitt första levnadsår i ‰ 1811-1960

Diagrammets källa: Historisk statistik för Sverige. Del 1. Befolkning 1720 – 1967. SCB (1969)

Ett exempel på hur du kan läsa diagrammet: Av 1 000 barn som föddes på landsbygden i Sverige mellan åren 1931 och 1940 dog i **genomsnitt** 50 barn. De dog innan de hade hunnit bli ett år gamla.

En bondes dagbok 1832

Under 1800-talet började allt fler bönder skriva dagböcker i Sverige. En av dessa dagböcker skrevs av en bonde som hette Gustaf Persson och som bodde i Berg, en by i Värmland. I dagboken skrev han hur vädret var, vad han arbetade med och om något viktigt hände i hans familj. Här finns ett utdrag ur Gustaf Perssons dagbok för månaderna oktober till december år 1832.

Oktober

- 1/10:** Vi lagade en trasig del av byvägen tillsammans med grannarna.
- 4–5/10:** Min hustru Beata och jag var inne i staden på marknaden och sålde och köpte oxar och köpte en ko.
- 7/10:** Jag plöjde med oxarna första gången på denna höst.
- 8/10:** Jag grävde ner sten och jämnade till marken på gårdsplanen.
- 10/10:** Lagade en trasig del av landsvägen tillsammans med grannarna.
- 11–12/10:** Vi plöjde.
- 13/10:** Jag var till sågen och sågade timmer till plank. För övrigt plöjde vi hela tiden.
- 14/10:** Vi hackade upp vitkålen. En mild, vacker väderlek. Jag plöjde till och med 26/10.
- 27/10:** Jag lagade skor.
- 28/10:** Den 28 kom drängen Olof Olsson flyttande till oss. Och jag reste hem till Marviken.
- 30/10:** Jag hade även svägerskan Maria med mig hem.

November

- 4/11:** Jag plöjde vall i Ängen m.m. För övrigt tröskade vi både tidigt i ottan och hela dagarna.
- 11/11:** Vi körde hö.
- 12/11:** Sonen Anders och jag var ute med båten till holmarna och lade i fisknäten.
- 13/11:** Söndag: Första snön på denna höst.
- 15/11:** Vi slaktade får. Och för övrigt tröskade vi och kastade havre till och med 21/11. Nu är snöföre på landsvägarna.
- 22/11:** Vi var till kvarnen för att mala mjöl.
- 25/11:** Jag for till staden. För övrigt tröskade vi. Stark köld. Vi tröskade till månadens slut.

Några ålderdomliga eller svåra uttryck

Holme: liten ö

Ottan: morgonen

Plöja vall: plöja upp en åker där man odlar gräs eller annan växt som används som mat till djuren.

Svägerska: hustruns (Beatas) syster

Tröska: att slå ut korn ur säden så att de går att mala till mjöl, förr gjordes detta för hand med ett verktyg som kallades slaga.

December

1–10/12: Tröskade till och med den 10/12. En omskiftlig väderlek av köld och snö och regn, mycket nederbörd.

13/12: Vi slutade med att tröska den 13/12, på Luciadagen.

15/12: Vi plöjde vall.

15–17/12: Jag var till kvarnen och malde mjöl.

19/12: Vi började rensa rågen.

20/12: Vi slaktade en ko.

Och samma dag började vår dotter Anna Maria att bli sängliggande av bröstvärk. Hon plågades allt mer och mer av att inte kunna andas. Hon talade ändå och hade sitt goda förstånd, men hon fick ej någon ro att ligga ner, utan Beata och jag måste hela tiden ha henne i knäet. Vi grät nästan hela tiden så att tåreströmmarna flöt utför våra kinder. Emellanåt sade hon: "Jag är så dålig". Som hon också var, hennes bröst var så uppfyllt med en outhärdlig andnöd, att man kunde höra hur hon rosslade genom dörren.

Plågorna ökades mer och mer hela dagen och natten till den 22/12. Hon satte sig upp och tog sin lillasyster i handen. Och sedan räckte hon handen åt moster Maria och tog henne i hand, som om hon ville bjuda dem det sista farväl samt önska dem att snart komma efter till himlen, dit hon var på väg. En stund därefter, då hon kände plågorna ökas, sade hon: "Jag är så sjuk". En stund därefter, då hon blev mera plågad, så att hon ibland satte sig upp i sin mors knä, ibland lade sig på sängen och kastade sig av och an, sade hon: "Jag dör allt". Andnöden blev så svår, att man hade svårt att höra vad hon sade. Hon uthärdade sina plågor med ett förundransvärt tålamod till klockan blev 4 om morgonen den 22 december då hon tyst och stilla avsomnade i en ålder av 2 år och 9 månader och en dag.

O Gud, vad smärtefulla dagar och nätter de sista två av hennes levnad var! Mitt hjärta hade så när brustit i tusende stycken, då jag såg henne i plågan.

23/12: Vi lade ut fisknäten i dessa dagar.

24/12: Vi tog upp fisknäten julafton, fick litet. Fortfarande en regnaktig väderlek. Vi hade nu den sorgeligaste julekväll och helg vi någonsin överlevat. Vi gick som oftast till vårt sovrum, till vår avsomnade Anna Maria. Ljus brann hos henne både i julekvällen och på juldagsmorgonen. Herren gav och Herren tog, välsignat vare hans namn.

Jag måste nu hela tiden ha att göra förberedelser för begravningen.

27-28/12: Jag var till kvarnen och malde mjöl.

29/12: Jag malde gryn. Gud vare lov att vi fått leva i frid fram till nu.

Text: En bondes dagbok 1809-1833. Utgiven av Oscar Lövgren, Småskrifter utgivna av Värmlands museum 9, 1970.
(Texten är bearbetad)

Några ålderdomliga eller svåra uttryck

Andnöd: svårighet att andas

Avsomna: dö

Bröstvärk: ont i lungorna

Uthärda: stå ut med

Bildförteckning

Sid 1

©Historiska museet (Vikingagrav)

Privat foto (Leksaker)

CENTRUM FÖR DE
SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA
ÄMNEAS DIDAKTIK